

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ

відносинах лікар-пацієнт. І хоча на сьогодні вираз "якщо хворому після розмови з лікарем не стало краще, те це поганий лікар" є досить відомим і передається з вуст у вуста вже не одному поколінню медиків, стан психолого-педагогічних дисциплін у медичних вузах залишається складним. Введення у програму підготовки українських студентів-медиків дисциплін психолого-педагогічного циклу і досить не вирішує проблему формування комунікативної культури для взаємодії "лікар-пацієнт". Це має низку причин:

- Низький загальнокультурний рівень підготовки абітурієнтів, які орієнтуються тільки на посилене вивчення загальних медико-біологічних та спеціальних дисциплін;
- Недоліки у програмі, яка частіше дуже теоретизована і відірвана від практичного застосування;
- Дуже малий обсяг часів на вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу.

В основі психолого-педагогічної підготовки студентів лежить традиційний професійно-дидактичний трикутник, що об'єднує навчальну, виховну і науково-дослідну діяльність вищої школи. Тому в структуру навчально-виховної роботи кожного ВНЗ, а також у програми викладання дисциплін психолого-педагогічного циклу повинні входити наступні напрями:

- виявлення готовності студентів молодших курсів до нових форм навчальної діяльності, нової організаційної системи, нової соціальної ситуації і соціокультурного оточення;
- виявлення індивідуальних особливостей студентів, тенденцій особистісного розвитку в процесі навчання у вузі, розкриття специфіки роботи зі студентськими групами різних типів і різних років навчання;
- попередження дисгармоній психічного розвитку студентів, надмірних фізичних і психічних навантажень, виявлення факторів, що негативно впливають на особистісний розвиток студентів;
- виявлення і використання механізмів колективної діяльності, аналіз тенденцій розвитку первинних студентських колективів і їхній вплив на особистісне і професійне становлення майбутніх фахівців [2].

Перші кроки на шляху до вирішення цих проблем зробили кафедри гуманітарних дисциплін. Наприклад, у цикл дисциплін психолого-педагогічної підготовки Медичного інституту УАНМ були включені курси: "Культура розумової праці", "Культура спілкування", "Етичні проблеми в медицині". А в 1998 році був створений Центр по формуванню особистості, який вивчає питання гуманістичної, філософсько-деонтологічної освіти і виховання, розробляє технології професійної, психолого-педагогічної підготовки майбутніх лікарів[3].

Виконуючи будь-які професійні функції, людина завжди реалізує себе як особистість, цілісно реагуючи на певні ситуації, вступаючи у взаємодію з іншими учасниками професійної діяльності, водночас формуючи систему індивідуальних цінностей. Студент – майбутній лікар повинен мати величезну кількість взаємопов'язаних суспільно-цінних рис. Вона давно відомі. Серед них розум, емоції, воля, вміння, переконання, інтуїція, здатність до самоконтролю, самокритичність, любов, ненависть, пристрасть, імпульсивність тощо. Ці якості мають як природні риси, так і те, що формуються у процесі психолого-педагогічної підготовки і складають основний арсенал культури майбутнього лікаря.

ЛІТЕРАТУРА

1. Фоменко Л. Філософія медицини: сучасний стан та перспективи розвитку. Зб.наук.праць. – Дрогобич, 2000. – Вип.1
2. Семиченко В.А. Пути повышения эффективности изучения психологии. К.,1997.
3. Первак П.І. Досвід Медичного інституту в формуванні особистості студента – майбутнього лікаря XXI століття. К., 2000.

Осуществлен анализ проблем психолого-педагогической подготовки студентов медицинских заведений образования. Рассмотрены основные направления учебно-воспитательной работы по психолого-педагогической подготовке студентов – будущих врачей.

Ключевые слова: психолого-педагогическая подготовка, студент, врач

The article presents an analysis of the problems of psychological and pedagogical training of students in Medical Higher Schools. It examines the main directions of the educational and training work on psychological and pedagogical training of students – future physicians.

Key words: psychological and pedagogical training, student, physician.

Тетяна Яцула

ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ОРГАНІЗАТОРА ДОЗВІЛЛЯ ШКОЛЯРІВ

Розглянуто сутність, особливості технології професійної підготовки вихователя-організатора дозвіллевих об'єднань (клубів) школярів. Визначені основні компоненти умови особистісно орієнтованого навчально-виховного процесу. Звернено увагу на двокомпонентну мету підготовки: саморозвиток майбутнього вихователя в професійні знання, вміння, навички щодо особистісного розвитку учнів.

ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧА У ВНЗ

Ключові слова: *дозвіллеві об'єднання школярів, особистісний і професійний розвиток, ціннісно-змістова діяльність.*

Пріоритетним напрямом державної політики в галузі освіти є особистісна орієнтація. Вирішення цієї мети пов'язано перш за все з підготовкою "вчителя, який здатний розвивати особистість дитини, зорієнтований на особистісний та професійний саморозвиток і готовий працювати творчо в закладах освіти різного типу" [1].

Проблема підготовки вчителя до виховної роботи знайшла відображення в достатній кількості наукових праць (О.А.Дубасенюк, М.І.Болдирев, В.О.Сластенін, І.А.Зязюн, Н.Є.Щуркова, Л.В.Кондратова та інші).

Одночасно з цим, слід відзначити, що питання професійної підготовки вихователів-організаторів дозвілля школярів до теперішнього часу не вирішувалось. Базуючись на уявленні, що дозвілля дітей шкільного віку - це не тільки вільний від навчання час, а перш за все час особистісно-соціального розвитку, ми вважаємо необхідним здійснювати професійну підготовку вихователів-організаторів середовища дозвіллевого спілкування школярів.

Мета статті полягає у висвітленні структурних компонентів технологічного забезпечення професійної підготовки вихователя-організатора дозвілля школярів.

Технологія підготовки організаторів дозвіллевого спілкування школярів базується на особистісно орієнтованому підході.

Дозвіллеві об'єднання школярів є організацією, яка надає можливість у вільному, діалогічному спілкуванні з дорослими розвивати рефлексивні якості, самостійність, ініціативність, стимулює пошук життєвих смислів, що, в результаті, активізує соціальне самовизначення учнів підліткового і юнацького віку.

В основу технології, що нами розробляється, покладено ідеї особистісно орієнтованого виховання (І.Д.Бех); організація індивідуально-творчої, ціннісно-сміслової діяльності (О.В.Бондаревська), положення про те, що процес саморозвитку дитини супроводжується педагогічною підтримкою (О.З.Газман) і характеризується психолого-педагогічним супроводом (Е.М.Александровська).

Технологія підготовки організатора дозвіллевого об'єднання школярів складається з наступних компонентів:

- Ціле-мотиваційний компонент. Він передбачає активізацію змісту виховної взаємодії як шлях самореалізації педагога і учнів; формування мотивів і цілей взаємодії зі школярами на основі особистісно-ціннісної рефлексії, усвідомлений вибір спільного з учнями підґрунтя взаємодії, особистісно-орієнтоване ставлення до дитини, яке базується на її "розумінні, визнанні та прийнятті" (І.Д.Бех).

- Змістовний компонент пов'язаний з оволодінням знаннями стосовно педагогізації сучасного соціуму підростаючого покоління (зокрема дозвілля), відтворення основних положень гуманістичної особистісно орієнтованого процесу в практичній діяльності.

- Операційний компонент містить етапи прогностичний, технологічний, рефлексивний. Кожен етап має блок необхідних для майбутнього вихователя знань, умінь, навичок, якими він оволодіває під час лекцій, семінарських, практичних, індивідуальних занять, спецсемінару та педагогічної практики.

- Особистісно-творчий компонент передбачає особистісний вияв студента, який характеризується не тільки констатацією певних знань, умінь і навичок щодо виховного процесу в сфері дозвілля школярів, а й здібностями перетворювати, інтерпретувати, прогнозувати свою взаємодію, долати складності.

Професійний розвиток вихователя-організатора дозвіллевого спілкування школярів має бути усвідомленим і цілеспрямованим, таким, що забезпечить досягнення результативності у виховній взаємодії з учнями. У зв'язку з цим процес професійної підготовки базується на наступних, створених викладачем, умовах:

- збагачення змісту професійної підготовки системою понять, які націлюють майбутнього вихователя на впровадження концепції особистісно зорієнтованого виховання в педагогічній діяльності;

- озброєння знаннями, вміннями і навичками щодо стимулювання процесу особистісного і професійного розвитку;

- включення майбутнього вихователя в особистісно орієнтоване середовище спілкування, адекватне особистісно орієнтованому середовищу дозвілля;

- знаходження учасників навчального процесу (викладач – студенти) в суб'єкт – суб'єктній позиції по відношенню один до одного;

- створення неперервного характеру професійно-особистісної підготовки, яка має при цьому спеціально виділені педагогічні проблеми, вирішуючи які студенти набувають особистий досвід і особистий погляд на зміст взаємовідносин з учнями у сфері їх дозвіллевих інтересів.

На початку навчальної роботи зі студентами другого курсу виявляється, що майже всі вони зорієнтовані на отримання глибоких професійних знань у галузі обраної спеціальності. Про це свідчать їхні висловлювання: "Мені подобається іноземна мова і я хотіла б знати його досконально", "Хочу отримати добрі знання, практичні навички, щоб знайти хорошу роботу. На жаль, у відповідях не було висловлювань про отримання знань, розвиткові умінь, навичок, щоб у подальшому реалізувати себе у галузі освіти, тобто передача свого "Я" у середовище підростаючого покоління.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ

В організації навчальної діяльності студентів для нас найбільш важливим є актуалізація "Я" студента особистісним смислом його професійного визначення. Розглядаючи й обговорюючи змі психолого-педагогічних дисциплін, ми звертаємо увагу на його значення в розвитку "Я", - Я : індивідуальності, Я як особистості, Я як значущості особистості для інших, яке місце у моєму житті буд займати матеріал, що вивчається, з якими моїми потребами він пов'язаний, як сфера моїх цінностей збагатиться через нього.

Робота по усвідомленню, розвитку, уточненню своєї ціннісної основи активізує потребу самовизначенні. "Якщо людина хоче осмислено займатися якоюсь справою, він повинен починати зі свого власного ціннісного визначення, тобто з визначення рубіжних цілей і цінностей своєї роботи" [3;33]

Таким чином, ми вибудовуємо наступну послідовність особистісно-професійної підготовки. "Мі цінності" – "Цінності педагогічної діяльності як умова самореалізації особистості і педагога".

Д. А. Леонтьев відзначає, що людина зазвичай стикається з трьома питаннями: у якому світі я живу, я я можу прожити своє життя і хто "Я" [2; 44]. Орієнтуючи навчальне спілкування зі студентами на важливість вирішення цих питань, ми одночасно звертаємо увагу на значення в житті кожної людини як референтно особистості, так і референтної групи. У процесі обговорення життєвих і професійних цілей і цінностей студенти усвідомлюють потенційні можливості середовища спілкування учнів підліткового і юнацького віку для реалізації своєї ціннісно-смиислової характеристики. Акцент при цьому робиться не тільки на можливість особистісно і професійно самореалізуватися у середовищі спілкування підлітків, але й на тій високій місії їхньої діяльності, яка міститься у слові "фасилітатор". Спираючись на висловлювання С.Л.Рубінштейна: "Відношення до іншої людини, до людей становлять основу людського життя, його серцевину". "Серце людини все зіткане з його людських відношень до інших людей; те, що воно коштує, цілком визначається тим, до яких людських стосунків людина прагне, яке відношення до людей, до іншої людини він здатен встановлювати" [4;262-263]. Ми активізуємо значення позиції педагога-фасилітатора як помічника в особистісному розвитку дитини. Щоб прискорити в свідомості студентів формування цієї цінності, а також побачити її особистісний смисл, пропонуємо зібрати матеріал у напрямку "Сучасний підліток: як пізнати, зрозуміти, допомогти". Пошук ведеться у різних напрямках: теоретичні знання (навчальні посібники, інша навчальна література, наукові статті журналів тощо); анкетування, інтерв'ювання, аналіз молодіжної преси (журнали, газети, які читають підлітки). Ми бачимо, що працюючи над цими завданнями, студенти не тільки краще пізнають вікові, індивідуальні особливості дітей, але й вибудовують, моделюють шляхи особистісно орієнтованої взаємодії. Тому, коли ми пропонуємо створити модель (проект) клубу дозвіллевого спілкування, вони вмотивовано беруться за творчу діяльність і можуть відповісти на питання: Навіщо? Для чого? Чого я можу досягти? і т.д. Цей аспект студенти досить часто відображають у цілях, завданнях. Наприклад, клуб "Fantazy" (автори Дудка А., Черняк Е.) має таке вступне слово: "Багато підлітків захоплюються фантастикою... Для них вона є сенсом життя. У чому причина такої зацікавленості? Можливо у тому, що багато хто втомився від буденності, їм хочеться створити для себе інший світ, у якому відбуваються неприємності, але зовсім інші, несхожі на ті, з якими вони кожен день стикаються. Можливо у тому, що багато хто намагається знайти відповідь на питання: А що нас все ж таки чекає в майбутньому? І прийдуть дуже захоплюючі картини майбутнього: одні зі щасливим кінцем, інші – з сумним. А найважливіше, що вони – головні герої, і це від них залежить доля того світу, у якому вони живуть.

Ми вирішили створити саме такий клуб. По-перше, тому що самі захоплюємося фантастикою, по-друге, тому що думаємо, що багатьом буде цікавий наш клуб".

Мету автори клубу формулюють так: "Ми хочемо, щоб у клубі діти ставали новими людьми або загадковими істотами. Перевтілення допоможе обрати, ким же вони хотіли б бути? Маска розковує людей і дає можливість поводити себе легко, невимушено. Уже не треба думати, куди подіти руки, чи добре я виглядаю. Головним стає те, що я говорю і роблю! Ми вважаємо, що наш клуб допоможе молоді відволіктися від світу, що їх оточує, подивитися на нього з іншої точки зору, а головне, одягаючи маску зі своїм, бажаним "Я", поступово привчатися носити її постійно. Гасло клубу: "Фантазуємо реальність!!!". Статус: "Брати від фантастики тільки найкраще!!!".

У процесі такого споглядання свого "Я" і "Я" підлітків осмислює цінності педагогічної діяльності, відкриває свою значущість, набуває нового особистісного досвіду, відкриває самого себе. "Ідеєю створення клубу послужило усвідомлення того, що мене не залишає відчуття "чуда", як я уявлю, як буду обговорювати з учнями твори великих музикантів і ми разом спробуємо дослідити в силу своїх можливостей їх глибини, проникнути в їх таємниці, зрозуміти їх закономірності, піднятися до їх висот. Упевнена, що це відчуття "чуда" і пов'язаного з ним відчуття радості – радості від його сприйняття і усвідомлення – наповнить і доповнить моє життя, примусить мене як педагога працювати набагато більше і "жертвувати собою без усякого жалю..." (автор моделі клубу "Ллється музика, музика, музика або Пісня Душі Людської" Осипенко А.).

Ми звертаємо увагу студентів на той факт, що мікро соціум, у якому живе, спілкується особистість, що розвивається, відіграє надзвичайно важливу роль, і бути значимою для підлітків особистістю передбачає наявність таких якостей, які складають достоїнство педагога. Визначаючи ці якості, студенти усвідомлюють необхідність саморозвитку, самовдосконалення. На жаль, у межах навчальних семінарів надто мало часу для опрацювання теми "Особистісний розвиток педагога", тому ряд аспектів студенти розробляють як курсові проекти і під час індивідуальної, групової поза аудиторної роботи. При цьому поглиблюються знання, виробляються уміння, навички майбутнього вихователя. Курсові роботи мають, наприклад, таку тематику:

ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧА У ВНЗ

“Професійне самопізнання і саморозвиток вчителя”, “Культура між особистісного спілкування”, “Професійно-педагогічні вміння вчителя-вихователя”, “Допомога вчителя в особистісному розвитку учнів підліткового та юнацького віку”, “Саморозвиток професійних якостей вчителя-вихователя” та інші.

Програма спецсемінару, який розроблено й апробовано в Херсонському державному університеті, має два напрями:

- саморозвиток майбутнього вихователя-організатора дозвілля учнів;
- зміст, форми, методи стимулювання особистісного розвитку учнів підліткового і юнацького віку.

У спецсеминарі нами використовуються соціально-психологічні методи, тренінги, які сприяють формуванню і розвитку наступних педагогічних умінь (напрямок “студент”):

- створювати мікро соціум вільного, діалогічного спілкування, взаємодії з метою педагогічної допомоги у саморозвитку;
- розвивати суб’єкт – суб’єктні відносини;
- проявляти і розвивати свою референтність у спілкуванні на основі спільних інтересів з учнями.

Одночасно студенти використовують епізоди своїх проектів клубів дозвіллевого спілкування з метою не тільки апробації, але й розширення можливостей оптимального застосування соціально-психологічних методів, вправ, інтерактивних ігор для педагогічної допомоги учням у їх особистісному розвитку.

Одне з головних завдань, що вирішується у спецкурсі, міститься у допомозі студентам в оволодінні технікою педагогічної підтримки особистості, що розвивається. Центральною чинником у реалізації педагогічної підтримки ми вважаємо вміння майбутнього вихователя створювати ситуацію успіху. Тому завданням заключалося у виявленні або подальшому доопрацюванні таких елементів проекту клубу дозвіллевого спілкування школярів, реалізація яких могла б бути “ситуацією успіху” для учнів. Наприклад, автори клубу “Fantazy” (Дудка А., Черняк О.) виявили можливості створення ситуації успіху через наступні завдання:

Після аналізу фільму “Володар кілець” учням пропонується “придумати світ, намалювати картини, розповісти про мешканці створеного світу, їхніх характерах, взаємостосунках і т.ін.”. І на наступній зустрічі учні презентують світ своїх фантазій, при цьому виявляючи свої цінності, прагнення, бажання. Організатору надається можливість не тільки діагностувати особистісне зростання підлітків, але й коректувати, спрямовувати погляди, установки, орієнтації учнів.

До висновків.

1. Підготовка студентів до особистісно орієнтованої взаємодії у клубах дозвіллевого спілкування школярів веде до професійної компетентності вихователя, яка проявляється у позиції “розуміння, визнання, прийняття”.

2. Технологія заснована на особистісно значимій сфері майбутнього вихователя – його захопленні – і тому є умовою само актуалізації особистості і вихователя-організатора, і учнів.

3. Сфера спільного інтересу, захоплення є тим середовищем спілкування, у якій шлях особистісно розвитку підлітків, юнаків відбувається ефективно.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України “Про освіту”. – К., 1991.
2. Леонтьев Д.А. Психология смысла. – М., 1999
3. Пузырей А.А. Пути развития современной психологи: материалы круглого стола //Вопросы философии. – 1993. - № 5. – С.33
4. Рубинштейн С.Л. Бытие и сознание. – М., 1957

Рассмотрено сущность, особенности технологии профессиональной подготовки воспитателя-организатора объединений (клубов) школьников. Определены главные компоненты условий личностно ориентированного учебно-воспитательного процесса. Обращено внимание на двухкомпонентную цель подготовки: саморазвитие будущего воспитателя в профессиональные знания, умения, навыки относительно личностного развития учеников.

Ключевые слова: объединение школьников, личностное и профессиональное развитие, ценностно-смысловая деятельность.

The summary: the essence, features of technology of vocational training of the tutor - organizer leisure associations (clubs) of schoolboys is considered. All the basic components of teaching process focused on individual approach are mentioned above. It is paid attention on two-component purpose of training: self-development of the future tutor in a professional knowledge, skills, habits concerning personal development of pupils.

Key words: leisure associations of pupils, personal and professional development.